



You have downloaded a document from  
**RE-BUŚ**  
repository of the University of Silesia in Katowice

**Title:** Razem czy osobno? : Biblioteki Uniwersytetu we Florencji

**Author:** Izabela Swoboda

**Citation style:** Swoboda Izabela. (2015). Razem czy osobno? : Biblioteki Uniwersytetu we Florencji. "Nowa Biblioteka" Nr 2 (2015), s. 7-35.



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersYTET ŚLĄSKI  
W KATOWICACH



Biblioteka  
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki  
i Szkolnictwa Wyższego

**Izabela Swoboda**

Zakład Zarządzania Informacją  
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej  
Uniwersytet Śląski w Katowicach  
e-mail: izabela.swoboda@us.edu.pl

**RAZEM CZY OSOBNO?  
BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU WE FLORENCJI**

**ABSTRAKT:**

Kilkadziesiąt bibliotek Uniwersytetu we Florencji, związanych z wydziałami Uniwersytetu i fizycznie zlokalizowanych w różnych miejscach Florencji, w 1999 r. zostało połączonych w pięć wirtualnych bibliotek dziedzinowych: biomedyczną, nauki (nauk ścisłych i przyrodniczych), nauk społecznych, nauk technicznych oraz humanistyczną. Centralne koordynowanie działań, komputeryzacja procesów bibliotecznych i wykorzystanie Internetu do prezentacji zasobów, komunikacji i świadczenia usług zaowocowało spójnym, przejrzystym i sprawnie działającym systemem bibliotecznym. Współpraca bibliotek przynosi wymierne efekty – wspólny katalog, digitalizację cennych zasobów bibliotek, a także ułatwienie i rozszerzenie dostępu do informacji bibliograficznej, fakto-graficznej i pełnotekstowej.

**SŁOWA KLUCZOWE:**

Biblioteki akademickie. Biblioteki wirtualne. Biblioteki włoskie. Florencja. Organizacja bibliotek. Uniwersytet we Florencji. Usługi biblioteczne. Współpraca bibliotek. Zbiory biblioteczne.

## Wprowadzenie

Florencja (Firenze) może pochwalić się niezwykle bogatą historią bibliotek. Pierwsze księgozbiory pojawiły się w niej we wczesnym średniowieczu i były związane – zgodnie z trendem epoki – z instytucjami kościelnymi: najstarsza Katedra św. Reparaty (Chiesa di Santa Reparata) została zbudowana na przełomie IV i V w. [34], a pierwsze opactwo jako klasztor benedyktyński (Badia Fiorentina) założono w 978 r. [5]. Zapewne swoje księgozbiory posiadali rezydujący w mieście augustianie, dominikanie i franciszkanie. Własnymi kolekcjami dysponowało również założone w 1321 r. Studium generale, protoplasta dzisiejszego uniwersytetu [45]. Jednak w powszechnej świadomości obecne są przede wszystkim biblioteki, których powstanie i rozwój zawdzięcza Florencja rządowi Medyceuszy i ówczesnej atmosferze miasta – kolebce renesansu, niekwestionowanemu centrumowi nauki i sztuki nowożytnej Europy; miejsca, w którym tworzyli m.in. Michał Anioł, Rafael, czy Leonardo da Vinci, z którym związany był Amerigo Vespucci i Galileusz. Wśród najśłynniejszych bibliotek z tego okresu można wymienić pierwszą publiczną bibliotekę Europy – Bibliotekę Michelozzo (Biblioteca di Michelozzo a San Marco) [29, s. 45], zaprojektowaną przez Michała Anioła Laurenzianę (Biblioteca Medicea Laurenziana), nieco młodszą Riccardianę (Biblioteca Riccardiana) i założoną w 1747 r. Bibliotekę Narodową (Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze).

Jednakże nie te biblioteki są przedmiotem niniejszego szkicu. W czerwcu 2014 r. w ramach unijnego programu ERASMUS LLP odbywałam staż szkoleniowy w bibliotekach Uniwersytetu we Florencji. Biblioteki związane ze szkołami tego uniwersytetu stanowią przykład niezwyklej koegzystencji wielowiekowej tradycji naukowej miasta i współczesnych osiągnięć (oraz wymogów) organizacyjnych i technologicznych bibliotekarstwa naukowego. Myślę, że na ich przykładzie można pokazać – oczywiście, tylko w pewnych aspektach – kondycję współczesnego bibliotekarstwa włoskiego. Temat ten jest rzadko podejmowany w piśmiennictwie polskim. Poza artykułem Urszuli Ganakowskiej dotyczącym współpracy bibliotek włoskich [28] oraz pracami Kingi Adamiak: *Biblioteki włoskie – między tradycją a nowoczesnością* (o bibliotekach publicznych we Włoszech) [1], *Działalność biblioteki Biblioteca Università degli Studi di Milano Bicocca w Mediolanie na tle bibliotekarstwa włoskiego* [2] i *Projektowanie i realizacja badań funkcjonalności bibliotek akademickich we Włoszech. Gruppo Interuniversitario per il Monitoraggio dei sistemi bibliotecari di Ateneo – studium przypadku* [3], w których Autorka podejmuje problematykę bibliotek akademickich, znajdziemy jedynie

kilka mniej lub bardziej obszernych relacji z wyjazdów studyjnych i szkoleniowych bibliotekarzy polskich do szkolnych, publicznych, czy właśnie uniwersyteckich bibliotek włoskich [zob. 6, 18, 36, 37].

### **Uniwersytet we Florencji – uczelnia młoda, ale ze starymi korzeniami**

Włoski system szkolnictwa wyższego dzieli się na dwa sektory: uniwersytecki i pozauniwersytecki. W skład pierwszego wchodzi 89 uczelni, w tym 58 państwowych uniwersytetów, 17 uniwersytetów niepaństwowych, dwie uczelnie dla obcokrajowców, sześć szkół wyższych oferujących studia podyplomowe oraz sześć uczelni kształcących zdalnie. Szkoły pozauniwersyteckie to m.in. wyższe szkoły artystyczne (tzw. system Afam – Sistema dell’Alta formazione artistica e musicale), językowe, techniczne oraz wojskowe i dyplomatyczne [47].

Uniwersytet we Florencji – Università degli Studi di Firenze (UNIFI) to państwowa uczelnia wyższa; jej początki związane są z założonym w 1321 r. Studium generale w Republice Florenckiej. W Studium wykładano prawo cywilne i kanoniczne, nauki humanistyczne oraz medycynę, a wśród ówczesnych wykładowców był m.in. Giovanni Boccaccio. W 1349 r. papież Klemens VI przyznał szkole prawo do nadawania stopni naukowych, nieco później utworzono, nobilitujący ją, wydział teologiczny (Facoltà di teologia), a w roku 1464 stała się cesarskim uniwersytetem. W 1472 r. szkołę – za sprawą ówczesnie rządzących Medyceuszy – przeniesiono do Pizy (w latach 1497-1515 na krótko wróciła do Florencji). W tym czasie we Florencji zaczynają organizować się liczne niezależne instytucje naukowe i ośrodki nauczania: szkoły, akademie, także artystyczne, stowarzyszenia naukowe – wśród nich słynne na całym świecie Accademia della Crusca czy Accademia del Cimento. W 1563 r. Michał Anioł zakłada najstarszą na świecie uczelnię artystyczną – Accademia di Belle Arti [45].

U progu zjednoczenia Włoch, wiele z rozproszonych licznych szkół florenckich scalono w ramy jednej instytucji, która w 1859 r. przyjęła nazwę Wyższego Instytutu Studiów Praktycznych i Doskonalenia (l’Istituto Superiore di Studi Pratici e di Perfezionamento). Oficjalnie miano uniwersytetu nadał Instytutowi włoski parlament w roku 1924 [45].

Instytut składał się z czterech sekcji: prawa (Sezione di Giurisprudenza), nauk przyrodniczych Sezione di Scienze Naturali), medycyny i chirurgii (Sezione di Medicina e Chirurgia) oraz filozofii i filologii (Sezione di Filosofia e Filologia). Prawo po kilku latach zostało jednak przeniesione do Pizy. Pozostałe trzy sekcje korzystały z tradycji florenckiej botaniki (w mieście w 1545 r. powstał Giardino dei Semplici – trzeci, po Padwie i Pizie, ogród botaniczny na świecie), „nauczania” prowadzo-

nego w szpitalu Santa Maria Nuova (założonym w 1288 r.) i działalności organizacji lekarzy i aptekarzy (już w 1349 r. posiadających swój statut) oraz bogatego dziedzictwa myśli humanistycznej rozwijanej w akademiach [50].

Reorganizacja uniwersytetu w latach 1924-1938 zaowocowała utworzeniem wydziałów w zakresie: rolnictwa (Facoltà di Agraria), architektury (Facoltà di Architettura), ekonomii (Facoltà di Economia), farmacji (Facoltà di Farmacia), prawa (Facoltà di Giurisprudenza), filologii i filozofii (Facoltà di Lettere e Filosofia), nauczania (Facoltà di Magistero), medycyny i chirurgii (Facoltà di Medicina e Chirurgia), nauk ścisłych i przyrodniczych (Facoltà di Scienze Matematiche, Fisiche e Naturali) oraz nauk politycznych (Facoltà di Scienze Politiche). W 1970 r. utworzono ponadto Wydział Inżynierii (Facoltà di Ingegneria), a w 2002 r. – Wydział Psychologii (Facoltà di Psicologia) [45].

Uniwersytet we Florencji jest dzisiaj jedną z największych instytucji nauki i szkolnictwa wyższego we Włoszech. Zatrudnia blisko 1 800 naukowców i wykładowców, 1 600 pracowników technicznych i administracyjnych oraz podobną liczbę doktorantów i stypendystów [45]. Od 1 stycznia 2013 r., kiedy to zlikwidowano dotychczasowe wydziały, zarządzanie i koordynowanie działań edukacyjnych, obejmujące studia licencjackie, magisterskie, doktoranckie i kursy specjalistyczne<sup>1</sup>, odbywa się w ramach dziesięciu szkół: Rolniczej (Scuola di Agraria), Architektury (Scuola di Architettura), Ekonomii i Zarządzania (Scuola di Economia e management), Prawa (Scuola di Giurisprudenza), Inżynierskiej (Scuola di Ingegneria), Psychologii (Scuola di Psicologia), Nauk o Zdrowiu (Scuola di Scienze della Salute Umana), Nauk Ścisłych i Przyrodniczych (Scuola di Scienze Matematiche, Fisiche e Naturali), Nauk Politycznych im. Cesare Alfieri (Scuola di Scienze Politiche "Cesare Alfieri") oraz Nauk Humanistycznych i Pedagogiki (Scuola di Studi Umanistici e della Formazione). Każda ze szkół składa się z dwóch lub więcej departamentów, których w sumie jest czterdzieści cztery [42].

---

<sup>1</sup> We Włoszech nauka w szkołach wyższych podzielona jest na studia pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia. Pierwsze, zazwyczaj trzyletnie, kończą się zdobyciem tytułu licencjata, drugie, najczęściej dwuletnie, pozwalają uzyskać tytuł magistra. Zarówno po studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia można wybrać się na co najmniej roczne studia specjalistyczne, po których uzyskuje się odpowiednie tytuły. Kto ma tytuł magistra, może spróbować swoich sił na studiach trzeciego stopnia – doktoranckich – kończących się otrzymaniem tytułu doktora, albo – po kierunkach zawodowych – specjalisty [zob. 47].

To szczegółowe przedstawienie struktury Uniwersytetu ma swoje uzasadnienie, bowiem równoległe z rozwojem i przekształceniami uczelni, rozwijały się i ulegały przekształceniom kolekcje biblioteczne, które dzisiaj stanowią znaczącą część zasobów bibliotek tworzących system biblioteczny Uniwersytetu.

### **Biblioteki Uniwersytetu we Florencji – razem czy osobno?**

Systemy biblioteczne uniwersytetów włoskich charakteryzują się na ogół fizycznym i administracyjnym rozproszeniem. Duże uczelnie posiadają nawet kilkadziesiąt bibliotek<sup>2</sup>. W większości, co prawda, rozporządzają także centrami koordynującymi prace bibliotek, ale – jak pisze Urszula Ganakowska – nie zawsze owe centra dysponują odpowiednimi narzędziami i możliwościami, by pełnić swoją rolę. Często ich funkcja ogranicza się do pośrednictwa – nie mają bowiem realnego wpływu na podejmowane działania czy planowanie realizacji projektów, które integrowałyby zadania, usługi, serwisy poszczególnych bibliotek. Ganakowska zaznacza, że współpraca na jakimkolwiek poziomie centralnym nie należy do najmocniejszych stron instytucji włoskich; procesy decyzyjne są zazwyczaj długie i skomplikowane, przez co zniechęcają do sformalizowanej współpracy [28, s. 24]. Trudno jednoznacznie stwierdzić, czy ta opinia sprzed dziesięciu lat nadal jest aktualna – obserwacje poczynione podczas pobytu we Florencji, rekonesans stron WWW włoskich bibliotek uniwersyteckich, przyjrzenie się projektom współpracy zdają się – przynajmniej w kilku przypadkach – przeczyć temu pogładowi. Należy jednak pamiętać, że Włochy to kraj bardzo zróżnicowany i ten konglomerat różnorodności widać także w organizacji i funkcjonowaniu bibliotek. Poza tym włoskie biblioteki, chyba podobnie jak społeczeństwo włoskie, „przyzwyczajone” są do dużej niezależności – co jest wartością historyczną pochodzącą z czasów dużej autonomii prowincji włoskich, będących w przeszłości we władaniu niezależnych książąt. Uniwersytet we Florencji zdaje się należeć do tych instytucji, które dzięki współpracy i centralnej koordynacji działań mogą pochwalić się sprawnie działającym systemem bibliotecznym.

Obecnie system biblioteczny Uniwersytetu we Florencji (Sistema Bibliotecario d'Ateneo dell'Università di Firenze – SBA) tworzy ponad trzydzieści bibliotek należących do pięciu obszarów dziedzinowych: nauk

---

<sup>2</sup> Np. uniwersytety w Bolonii, Genui, Padwie czy Turynie [zob. 40, 43, 47, 17]. Przeprowadzone w 2003 r. badanie ankietowe siedemdziesięciu siedmiu uniwersytetów zaowocowało rejestrem 1 378 bibliotek, w tym siedemnastu tzw. monobibliotek, czyli jednostek nie tworzących systemu bibliotecznego [zob. 3].

biomedycznych, ścisłych i przyrodniczych, społecznych, technicznych oraz humanistycznych. Tworzą one pięć bibliotek wirtualnych: Biblioteca Biomedica, Bibliotecadi Scienze, Biblioteca di Scienze sociali, Biblioteca Umanistica i Biblioteca di Scienze tecnologiche. Określenie biblioteka wirtualna jest niezwykle trafne, ponieważ poza obszarem nauk społecznych, który dysponuje nowym gmachem stanowiącym bibliotekę centralną dla tej domeny, na pozostałe składają się placówki, które nadal pełnią funkcję bibliotek poszczególnych szkół, departamentów, a wcześniej także bibliotekwydziałowych, instytutowych czy zakładowych<sup>3</sup> i są fizycznie rozproszone po całej Florencji. Bibliotekarze mówią o różnych lokalizacjach (*le sedi*) i punktach usługowych (*punti di servizio*) danej biblioteki. Każda uniwersytecka biblioteka dziedzinowa jako całość jest widoczna jedynie w przestrzeni wirtualnej – w Internecie, na stronach WWW Sistema Bibliotecario di Ateneo<sup>4</sup>.

Grupowanie bibliotek w kilka obszarów dziedzinowych rozpoczęto dwadzieścia lat temu (w 1995 r.). Był to drugi tego typu projekt, po uniwersytecie w Genui [zob. 43], realizowany we Włoszech. Chodziło o sprawniejsze zarządzanie wszelkimi zasobami i wykorzystanie możliwości, jakie dają nowoczesne technologie w zarządzaniu rozproszonym księgozbiorem i ułatwieniem dostępu do źródeł elektronicznych. Nie bez znaczenia był także fakt, że coraz więcej studentów chciało korzystać z zasobów i usług bibliotek zdalnie, online. Wirtualne, organizacyjne i funkcjonalne scalenie bibliotek, a przede wszystkim ich usług, wykorzystanie w zarządzaniu procesami bibliotecznymi zintegrowanego systemu bibliotecznego Aleph i uzupełnienie go o systemy/programy tego samego producenta (ExLibris) umożliwiające sprawne zarządzanie zasobami elektronicznymi i ułatwiającymi dostęp do nich – MetaLib i SFX, a od niedawna również PRIMO Central – oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii do budowy i zarządzania stronami WWW, zaowocowało powstaniem sprawnego, niezwykle przejrzystego, dostępnego online systemu bibliotecznego. Co ciekawe, wydaje się, że przyjęte rozwiązanie nie pozbawiło poszczególnych bibliotek charakterystycznej tylko dla nich atmosfery, zabytkowych pomieszczeń, bezpośredniego kontaktu z ludźmi. Ale nie rozwiązało też problemu (na który miało stanowić swoiste panaceum), z jakim borykają się również polskie biblioteki akademickie – niedofinansowania. Także we Włoszech profesja bibliotekarza nie należy do grona prestiżowych zawodów, a praca w bibliotece to raczej pasja,

<sup>3</sup> A jeszcze wcześniej – sekcji Wyższego Instytutu Studiów Praktycznych i Doskonalenia [por. 50].

<sup>4</sup> Pod adresem: <http://www.sba.unifi.it/>.

która nie jest należycie wynagradzana. Biblioteki włoskie borykają się z niedostateczną liczbą etatów; wszędzie tam, gdzie odbywałam szkolenie, do prostych prac zatrudniano stażystów i korzystano z pomocy praktykantów.

Proces reorganizacji bibliotek nie został jeszcze zakończony. Latem 2014 r. dalsza organizacyjna przebudowa bibliotek i zmiana lokalizacji kolekcji dotyczyła przede wszystkim obszaru nauk ścisłych i przyrodniczych. Dużym wyzwaniem pozostaje Biblioteka Umanistica, rozproszona w kilku lokalizacjach, licząca najwięcej zbiorów, w tym wiele cennych kolekcji, nie zawsze w pełni opracowanych.

Wszystkie biblioteki gromadzą łącznie ponad 3 500 000 druków zwartych i setki tytułów czasopism, z których wiele jest dzisiaj dostępnych także w wersji elektronicznej. Dysponują bogatymi zbiorami specjalnymi oraz wartościowymi kolekcjami książki dawnej i archiwaliami [45]. Cechą charakterystyczną gromadzonych zbiorów jest ich organizacja – wiele z nich jest przechowywanych jako oddzielne kolekcje, tzw. *fondi*<sup>5</sup>, co uwarunkowane jest tradycją, „dziedziczeniem” zbiorów starszych instytucji i ich późniejszym wzbogacaniem przez donacje czy zapisy testamentowe, obejmujące niekiedy całe biblioteki osób i organizacji (np. towarzystw naukowych) związanych z Uniwersytetem. Zbiory wzbogacają także depozyty. Dziś obok współczesnego księgozbioru naukowego i dydaktycznego, kolekcje te, a w tym bogate zbiory książki dawnej i rzadkiej (*fondi libri antichi e rari*), stanowią ważną część zasobów bibliotek. W 1998 r. wydano katalog kolekcji zabytkowych zbiorów bibliotek Uniwersytetu *I libri dello Studio e dintorni* (w 2005 r., po aktualizacji, rejestr ten został udostępniony w wersji cyfrowej) [30]. Jego opracowanie było związane z organizowaną wystawą, na której po raz pierwszy w jednym miejscu zgromadzono rozproszone cenne kolekcje uniwersyteckich bibliotek. Wystawa rozpoczęła przygotowania do prac nad scalaniem rozproszonych kolekcji zabytkowych zbiorów uniwersyteckich i przymiarki do digitalizacji najcenniejszych zasobów. Katalog wystawy stanowił punkt wyjścia do opracowania katalogu kolekcji i zbiorów specjalnych *Catalogo dei fondi e delle collezioni speciali* [19], który jest na bieżąco aktualizowany i udostępniany w postaci kart zasobu na stronach WWW bibliotek. W poszczególnych bibliotekach

---

<sup>5</sup> Przez *fondi* należy rozumieć spójną grupę dokumentów, które należały do jednej osoby lub instytucji i zostały przekazane (często jako dar lub spadek) do biblioteki. Na ogół są to zamknięte kolekcje, chociaż zdarza się, że w niektórych przypadkach są rozwijane albo przez samych donatorów, albo przez bibliotekę według ustalonych zasad [32].



przechowuje się również archiwa naukowców, towarzystw naukowych i innych osób związanych z Uniwersytetem, a wcześniej z Instytutem Studiów Praktycznych. Dokumentacja ta, mocno heterogeniczna, składa się na kolekcje archiwalne (*fondi archivistici*)<sup>6</sup>.

Biblioteki gromadzą także zbiory specjalne (mikroformy, zbiory audiowizualne, kartograficzne i inne), zapewniają użytkownikom dostęp do zasobów elektronicznych: katalogów własnych, centralnych i innych bibliotek; bibliograficznych (w tym indeksów cytowań) faktograficznych i pełnotekstowych baz danych (ok. 320); czasopism elektronicznych (ok. 89 000); e-książek (blisko 157 000); repozytoriów, bibliotek cyfrowych i innych kolekcji [45]. Dostęp do zasobów elektronicznych ułatwia narzędzie wykorzystywane do zarządzania nimi – MetaLib. Użytkownikowi wyszukiwarka systemu umożliwi alfabetyczny przegląd źródeł i wyszukiwanie, np. z zawężeniem poszukiwań do określonej dziedziny i/lub rodzaju indeksowanych dokumentów. Lista dostępnych źródeł (licencjonowanych i *open access*) liczy 420 pozycji<sup>7</sup>. Dostęp do zawartości poszczególnych czasopism elektronicznych (licencjonowanych i *open access*) zapewnia lista A-Z, w obrębie której możemy przeglądać indeksy (alfabetyczne) tytułów i wyszukiwać periodyki po słowach kluczowych, tytule, numerze ISSN, nazwie wydawcy i miejscu wydania. Listę wyświetlanych tytułów można zawęzić do określonego obszaru tematycznego. Po odszukaniu interesującego czasopisma użytkownik (w przypadku czasopism licencjonowanych po zalogowaniu) uzyskuje dostęp do jego treści [49]. Inna ścieżka dostępu do czasopism elektronicznych i baz danych prowadzi poprzez centralny katalog bibliotek Uniwersytetu (Catalogo di Ateneo). Najwygodniej jednak jest skorzystać z PRIMO Central, narzędzia typu *discovery&delivery*, jednocześnie wyszukiwarki naukowej (multiwyszukiwarki) umożliwiającej wyszukiwanie – dzięki opcjom nawigacji fasetowej i wyszukiwania zaawansowanego – w zawartości (artykułach) wszystkich indeksowanych w systemie czasopism [41]. E-książki, poza systemem MetaLib, dostępne są także w zakładce *E-Book*, w której użytkownik znajdzie wykaz i opis dostępnych dla niego portali i mniejszych pakietów e-książek oraz warunki, na jakich może z nich korzystać. Do tych informacji dotrzemy również z poziomu katalogu centralnego.

---

<sup>6</sup> Poszczególne kolekcje i zbiory specjalne bibliotek Uniwersytetu we Florencji nie stanowią przedmiotu niniejszego artykułu. Te bogate i niezwykle interesujące zasoby zasługują na oddzielne opracowanie.

<sup>7</sup> Na podstawie wyszukiwania przeprowadzonego 20.02.2015 r. [zob. 49].

Od kilku lat w ramach różnorodnych przedsięwzięć, realizowanych także we współpracy z innymi podmiotami, biblioteki digitalizują wybrane cenne zbiory. W ramach projektu *Digitalizacja usług bibliotecznych (Digitalizzazione per i servizi bibliotecari)* rozpoczętego w 2010 r., który ma na celu zabezpieczenie cennych zbiorów i upowszechnienie informacji o nich, udostępniana jest stale rozbudowywana biblioteka cyfrowa *Impronte digitali*. Zawiera ona zdigitalizowane najcenniejsze dokumenty (w tym rękopisy i inkunabuły) wybrane z kolekcji poszczególnych bibliotek [31]. Czytelnicy otrzymali również dostęp do cyfrowej wersji *Pamiętników Antoniego Cocchi (Le Effemeridi di Antonio Cocchi)*, żyjącego w latach 1695-1758 znanego włoskiego lekarza i intelektualisty. Kolekcja zawiera cyfrowe wersje 103 zapisanych zeszytów [35]. Zasoby cyfrowe Uniwersytetu uzupełnia zdigitalizowany historyczny katalog kartkowy biblioteki medycznej – *Catalogo cartaceo storico della Biblioteca Biomedica* – zawierający ok. 95 000 kart katalogowych sporządzonych na przełomie XIX i XX w. [21]. We współpracy z Centrum Digitalizacyjnym Uniwersytetu w Getyndze, w ramach międzynarodowego projektu *Biodiversity Heritage Library (BHL)*, przygotowano cyfrowe wersje 300 dokumentów (książek i/lub ich fragmentów) ze zbiorów Biblioteki Nauk Ścisłych. BHL to biblioteka cyfrowa zawierająca obecnie ponad 120 000 publikacji. Jest współtworzona przez dwadzieścia osiem instytucji z całego świata, a jej celem jest upowszechnianie w wolnym dostępie informacji na temat bioróżnorodności. Dostęp do zdigitalizowanej kolekcji Sistema Bibliotecario d'Ateneo jest zapewniony poprzez interfejs BHL i bezpośrednio przez główny katalog bibliotek (Catalogo di Ateneo) [24]. Biblioteki Uniwersytetu we Florencji biorą także udział w realizacji międzynarodowego projektu *Humboldt project: open digital research library*, którego celem jest stworzenie cyfrowych kolekcji dokumentów (tekstów, map, zdjęć, zielników i innych) związanych z badaniami Wysp Kanaryjskich prowadzonymi w XVIII i XIX w. Biblioteka umożliwia dostęp do kolekcji cyfrowych i innych baz danych tworzonych w ramach projektu [25].

Każda z bibliotek, poza wypożyczeniem, prezencyjnym udostępnianiem materiałów, zapewnieniem dostępu do zasobów elektronicznych i serwisami informacyjnymi, świadczy usługi konsultacji i indywidualną pomoc w wyszukiwaniu i doborze literatury do badań (w tym do prac awansowych). Do tego celu przeznaczone są osobne stanowiska pracy, często w oddzielnych pomieszczeniach. Pomocy udzielają pracownicy specjalizujący się w wyszukiwaniu informacji, a zainteresowane osoby zobowiązane są zapisać się na cykl spotkań.

Wymieniany już wcześniej *Calatogo di Ateneo*, tworzony przez biblioteki Uniwersytetu od połowy lat 90. ubiegłego wieku, stanowi centralny punkt dostępu do informacji o ich zasobach. Zawiera informacje o zbiorach tradycyjnych, drukowanych (książkach współczesnych i dawnych oraz czasopismach), zasobach elektronicznych, w tym czasopismach elektronicznych i różnego rodzaju bazach danych, zbiorach audiowizualnych, muzycznych, kartograficznych, mikrofilmach. Do katalogu głównego włączono także informacje o zasobach (katalogi) trzech odrębnych bibliotek, jakimi są współpracujące z Uniwersytetem: *Biblioteca dell'Accademia della Crusca*, *Biblioteca di Cultura Medievale* (Catalogo FEF SISMEL) oraz *Biblioteca Luigi Crocetti* (ta ostatnia zostanie przedstawiona w dalszej części artykułu). Rozbudowa katalogu, uwzględniająca konwersję do przyjętego w systemie formatu UNIMARC, przynosi wymierne korzyści użytkownikom bibliotek włoskich, ponieważ rekordy z *Calatogo di Ateneo* są widoczne w powstającym metodą współkatalogowania centralnym zintegrowanym katalogu bibliotek włoskich – *Servizio Bibliotecario Nazionale (SBN)* oraz narodowym centralnym katalogu czasopism – *Archivio Collettivo Nazionale dei Periodici (ACNP)*. Ponadto w ramach projektu CIPE<sup>8</sup> są włączane do WorldCat.

Większość bibliotek *Sistema Bibliotecario d'Ateneo* nie zakończyła jeszcze procesu retrokonwersji swoich katalogów kartkowych, tak więc w *Calatogo di Ateneo* brakuje opisów znacznej części zbiorów. W niektórych bibliotekach znajdują się nawet kolekcje, które nigdy nie były opracowane. Taki stan rzeczy nie jest niczym wyjątkowym – retrokonwersja w bibliotekach o tak ogromnych zbiorach jest procesem długotrwałym; szkoda tylko, że tych informacji nie podano bezpośrednio w katalogu. Szukanie ich na stronach WWW poszczególnych bibliotek (gdzie i tak nie zawsze są zamieszczane) nie jest wygodnym rozwiązaniem. Wydaje się jednak, że to jedyny mankament systemu. Interoperacyjność wykorzystywanych programów pozwala na przyjazne dla użytkownika zintegrowanie wszystkich serwisów bibliotecznych. Po znalezieniu w katalogu opisu interesującego nas dokumentu, bez problemu – niezależnie czy to jest książka, czy czasopismo – przejdziemy do pełnego tekstu dokumentu (jeśli, rzecz jasna, biblioteka taki dostęp zapewnia).

---

<sup>8</sup> Consorzio Interistituzionale per Progetti Electronici – Bibliotecari, Invormatici, Documentari (CIPE) – konsorcjum bibliotek akademickich powstałe w 2007 r. (na podstawie zawieranych od 2000 r. umów o współpracy w zakupie baz danych i czasopism elektronicznych), w celu współpracy zarówno w zakupie źródeł elektronicznych, jak i w zarządzaniu nimi (np. wykorzystywanie wspólnego oprogramowania), doradztwie i promocji usług elektronicznych [23].

Dzięki SFX z poziomu rekordu można także rozszerzyć wyszukiwania na strony WWW czy inne katalogi, a zarejestrowani użytkownicy mogą korzystać z wypożyczeń międzybibliotecznych i serwisu elektronicznego dostarczania dokumentów oraz edytorów bibliografii. Oczywiście dostępne są standardowe usługi zamawiania, rezerwacji, prolongaty dokumentów i zarządzania własnym kontem czytelnika. Z poziomu katalogu przejdziemy również do wyszukiwania informacji w innych, zewnętrznych w stosunku do katalogu głównego źródła: Primo Central zintegrowanego z MetaLib i Listą A-Z, instytucjonalnego repozytorium FLORE (Florence Research Repository), katalogu dysertacji współczesnych (*Tesi di laurea moderne, dal 1976*), katalogu dysertacji historycznych (*Tesi di laurea storiche, 1877-1963*), a także przedstawianych już *Catalogo a schede della Biblioteca Biomedica, I libri dello studio* oraz *Catalogo dei fondi e delle collezioni speciali*. Znajdziemy również link, który skieruje nas do wykazu włoskich i międzynarodowych katalogów centralnych oraz katalogów innych bibliotek [20].

Portal biblioteczny jest „mocną stroną” Sistema Bibliotecario d'Ateneo. Sprawne zarządzanie treścią, dynamizm, estetyczna przyjazność i niezwykła przejrzystość architektoniczna informacji wyróżnia go na tle portali WWW innych bibliotek akademickich, nie tylko włoskich. Przyjazność korzystania z bibliotecznych stron WWW zapewniona jest m.in. przez wykorzystanie – znanych i lubianych przez użytkowników – technologii Web 2.0. Skategoryzowane aktualności często są udostępniane z wykorzystaniem blogów i mikroblogów, czego przykładem może być *MetaBlog*, na którym publikowane są informacje na temat zasobów elektronicznych Uniwersytetu [37]. Strony WWW wirtualnych bibliotek dziedzinowych są budowane według tego samego schematu, a dbałość o intuicyjne rozmieszczenie informacji nie pozwala zgubić się w ich gąszczu – odpowiednia architektura ułatwia znalezienie odpowiedniej ścieżki dostępu do potrzebnych nam w danym momencie informacji. Bez problemu znajdziemy informacje dotyczące lokalizacji, godzin otwarcia, regulaminów (zasad świadczenia usług) i zasobów poszczególnych bibliotek tworzących SBA. Niezależnie od miejsca, w którym się znajdziemy, zawsze w widocznym miejscu mamy tzw. szybki dostęp do serwisów: katalogu biblioteki, poprzez Primo Central do pełnotekstowej zawartości czasopism elektronicznych, baz danych, e-booków, konta czytelnika, wypożyczeń międzybibliotecznych i usług elektronicznego dostarczania dokumentów. Na portalu dostępne są także wideoprzewodniki, będące instrukcjami korzystania ze spersonalizowanych funkcji katalogu, baz danych.

Wirtualne biblioteki dziedzinowe w obecnym kształcie powstały na mocy rozporządzeń Rektora z 12 maja 1999 r. [zob. 27]. Ich zasoby, zgodnie z przyjętą misją, stanowią przede wszystkim zaplecze naukowe i dydaktyczne szkół Uniwersytetu. Zadaniem bibliotek jest, z jednej strony, ochrona gromadzonego dziedzictwa kulturowego, z drugiej zaś – zapewnienie dostępu online do informacji i zbiorów oraz usług informacyjno-bibliotecznych. Poniżej zostaną krótko przedstawione biblioteki wyodrębnionych obszarów dziedzinowych<sup>9</sup>.

### **Biblioteka Biomedyczna**

Biblioteka Biomedica związana jest przede wszystkim ze Szkołą Nauk o Zdrowiu, świadczy jednak usługi (podobnie jak pozostałe biblioteki) dla wszystkich pracowników i studentów Uniwersytetu, dodatkowo dla personelu Szpitala Uniwersyteckiego Careggi, gdzie znalazła swoją siedzibę Biblioteka Medyczna (Biblioteca di Medicina) – utworzona w 1999 r. z połączenia bibliotek wydziału medycznego i farmaceutycznego oraz mniejszych bibliotek zakładowych Uniwersytetu. Prace biblioteczne i większość usług obszaru nauk biomedycznych jest scentralizowana w tej właśnie bibliotece. Poza nią użytkownicy mogą korzystać z zasobów i usług niewielkiej czytelnicy farmaceutycznej (Biblioteca di Farmacia), zlokalizowanej poza kompleksem szpitalnym.

W Bibliotece Medycznej zgromadzonych jest 225 598 woluminów druków zwartych, z tego 13 274 pozycji w otwartym dostępie, oraz 538 tytułów czasopism, z których większość dostępna jest w formie elektronicznej. Posiada wiele cennych zbiorów specjalnych – jest bowiem spadkobierczynią kolekcji tworzonych w założonej w 1679 r. bibliotece Szpitala Santa Maria Nuova (Arcispedale Santa Maria Nuova), które na przestrzeni późniejszych wieków zostały wzbogacane poprzez liczne donacje lekarzy i naukowców. Dzisiaj jej *fondi antichi* liczy m.in. 12 inkunabułów, 682 woluminy dzieł szesnastowiecznych, 1 300 – siedemnastowiecznych, 4 269 – osiemnastowiecznych i 16 687 druków z wieku XIX. Poza tym w Bibliotece Medycznej przechowuje się zbiory broszur, dokumentów życia społecznego i innych miscellaneów oraz księgozbiory dawnego Instytutu Okulistyki i Zakładu Farmakologii i Klinicznej.

Biblioteka ta zajmuje trzy kondygnacje; do dyspozycji użytkowników jest blisko 280 miejsc pracy w czytelnicy (w tym miejsca w poko-

---

<sup>9</sup> Poszczególne biblioteki charakteryzuję na podstawie własnych obserwacji i informacji zawartych na ich stronach WWW. W bibliografii podaję tylko adresy stron głównych wirtualnych bibliotek dziedzinowych.

jach do nauki indywidualnej i salach do pracy grupowej), pracownia komputerowa z 15 stacjami roboczymi oraz pokój wyposażony w oprogramowanie dla osób niewidomych i niedowidzących oraz dyslektyków; zapewniony jest dostęp do Internetu bezprzewodowego [7].

### **Biblioteka Nauki**

Biblioteca di Scienze związana jest ze Szkołą Nauk Ścisłych i Przyrodniczych. Tworzą ją zasoby sześciu fizycznie istniejących średniej wielkości bibliotek, funkcjonujących w strukturach departamentów szkoły i zlokalizowanych w różnych rejonach miasta. Są to: założona w 1842 r. Biblioteka Botaniki (Biblioteca di Botanica), w 1871 r. – Biblioteka Antropologii (Biblioteca di Antropologica), w 1927 r. – Biblioteka Matematyki (Biblioteca di Matematica), w 1977 r. – Biblioteka Biologii Zwierząt (Biblioteca di Biologia animale), utworzona w 1979 r. – z połączenia znacznie starszych kolekcji – Biblioteka Geologii i Mineralogii (Biblioteca di Geomineralogia) oraz Biblioteka Centrum Nauki (Biblioteca di Polo Scientifico). Ta ostatnia powstała wraz z nowo wybudowanym Centrum Nauki w 2001 r. i mieści zbiory dawnych Bibliotek: Fizyki i Chemii oraz (od 2014 r.) kolekcje byłego Instytutu Astronomii. Planowane jest włączenie do jej zbiorów jeszcze innych kolekcji naukowych i dydaktycznych Uniwersytetu.

Zbiory bibliotek tworzących Bibliotekę Nauki obejmują łącznie blisko 153 000 woluminów druków zwartych, ok. 8 000 tytułów czasopism (w tym 730 w bieżącej prenumeracie), z których wiele jest dostępnych w wersji elektronicznej online. Kolekcje Biblioteki Nauki pochodzą m.in. ze zbiorów Biblioteki Królewskiego Muzeum Historii Naturalnej, nietrudno więc domyślić się ich bogactwa. Cenne kolekcje książki dawnej znajdują się w każdej z bibliotek. Dodatkowo każda z nich posiada mniej lub więcej kolekcji, księgozbiorów i innych rodzajów dokumentów znanych osobistości, towarzystw itp. Na stronie domowej biblioteki znajduje się wykaz i opis czterdziestu dwóch takich kolekcji oraz dwudziestu trzech kolekcji archiwalnych.

W czytelnich poszczególnych bibliotek dostępnych jest blisko 350 miejsc pracy, w tym wydzielone stanowiska komputerowe do przeszukiwania katalogu, licznych baz danych, korzystania z e-booków i kolekcji cyfrowych zdigitalizowanych cennych zbiorów. Wszędzie czytelnikom zapewnia się dostęp do Internetu.

Biblioteki nierzadko zlokalizowane są w zabytkowych wnętrzach. Biblioteca di Biologia animale, razem z sekcją zoologii Muzeum Historii Naturalnej, mieści się w historycznym budynku Obserwatorium (La Specola). Na wyróżnienie zasługuje Biblioteka Botaniki, której czytelnia i pokój

pracy dla badaczy mieszczą się w pięknej, zabytkowej sali (Fot. 1). Obok niej, swoją siedzibę ma sekcja botaniki wspomnianego już Muzeum Historii Naturalnej (o muzeach Uniwersytetu w dalszej części artykułu), można też przejść z niej do starego, niezwykle interesującego ogrodu botanicznego [12].

Fot. 1. Biblioteka Botaniki



Źródło: fot. Jolanta Szulc.

### **Biblioteka Nauk Społecznych**

Biblioteca di Scienze Sociali, utworzona w 1999 r., początkowo składała się z siedmiu rozrzuconych po całej Florencji bibliotek związanych z Wydziałami: Ekonomii, Prawa, Fizyki, Nauk o Ziemi i Nauk Politycznych. W lutym 2004 r. biblioteki te zaczęły wspólnie funkcjonować w nowym, wybudowanym specjalnie dla nich budynku w kampusie akademickim Novoli. Obecnie jest to jedyna z pięciu bibliotek dziedzinowych, która fizycznie znajduje się w jednym miejscu. Fakt zgromadzenia razem różnych kolekcji wykorzystano do nowej, zorientowanej na użytkownika, organizacji zasobu; starano się przy tym uwzględnić ich różnorodność i specyfikę oraz potrzeby związane z ochroną zbiorów. Skalę trudności przedsięwzięcia, które tak naprawdę nie zostało jeszcze zakończone, obrazuje m.in. 16 km półek w wolnym dostępie. Liczba

zgrupowanych woluminów sięga 900 000; *fondi* i kolekcji zbiorów specjalnych jest trzydzieści sześć, *fondi archivistici* – dwie kolekcje. Zbiory czasopism obejmują ponad 4 900 tytułów, w tym ok. 1 700 jest w prenumeracie bieżącej. Biblioteka zapewnia też dostęp do wielu źródeł elektronicznych (wśród których jest 800 tytułów czasopism). Do dyspozycji czytelników jest ok. 1 000 miejsc w czytelnich i 106 stanowisk komputerowych przeznaczonych do badań naukowych (z dostępem do katalogów, baz danych, zasobów cyfrowych); korzystanie z Internetu odbywa się poprzez wifi (Fot. 2).

Fot. 2. Biblioteka Nauk Społecznych



Źródło: fot. Jolanta Szulc.

Od końca 2009 r. integralną częścią Biblioteki Nauk Społecznych jest powstałe w 1993 r. Centrum Dokumentacji Europejskiej (Il Centro di Documentazione Europea), blisko związane ze Szkołą (wcześniej Wydziałem) Politologii im. Cesare Alfieri. Bogate zasoby informacyjne



Centrum obejmują wszystkie obszary zainteresowań Unii Europejskiej i są stale aktualizowane. Poszukiwania literaturowe można prowadzić poprzez katalog biblioteki lub korzystając z wolnego dostępu do publikacji.

Na parterze budynku mieści się Emeroteca – biblioteka i czytelnia prasy (Fot. 3). Popularna we Włoszech emeroteca to wydzielony z ogólnej struktury biblioteki dział zajmujący się gromadzeniem, opracowaniem, udostępnianiem prasy codziennej (gazet, tygodników), włoskiej i zagranicznej, na różnych nośnikach – w formie tradycyjnej (drukowanej), na mikrofilmach (mikrofiszach) oraz w wersji elektronicznej, zarówno na nośnikach zewnętrznych, jak i w dostępie online (przez Internet).

Fot. 3. Emeroteca – biblioteka i czytelnia prasy



Źródło: fot. Jolanta Szulc.

Poza agendami zlokalizowanymi w nowoczesnym budynku, w skład Biblioteca di Scienze Sociali wchodzi także Punkt Usług Informacyjno-Bibliotecznych w zakresie Statystyki (Punto di servizio di Statistica), znajdujący się w innej części miasta przy Departamencie Statystyki, Informatyki i Nauk Stosowanych im. Giuseppe Parenti (Dipartimento di Statistica, Informatica, Applicazioni “Giuseppe Parenti” – DiSIA). Czytelnicy mogą tutaj skorzystać z 32 miejsc do pracy i trzech stanowisk komputerowych do przeglądania katalogu, baz i czasopism elektronicznych. Księgozbiór, którego rdzeń stanowią powstałe w 1952 r. kolekcje ówczesnej Szkoły Statystyki Wydziału Ekonomicznego, liczy dzisiaj ok. 15 000 woluminów. Składają się na niego przede wszystkim specjalistyczne publikacje z zakresu statystyki (także dziewiętnastowieczne), w tym oficjalne statystyki włoskiego Narodowego Instytutu Statystycznego (publikowane od 1926 r.) oraz wydawnictwa statystyczne ONZ, Eurostatu, OECD. Zbiory są udostępniane prezencyjnie i mogą być wypożyczone [10].

### **Biblioteka Nauk Technicznych**

Bibliotekę Nauk Technicznych (Biblioteca di Scienze tecnologiche) tworzą, związane ze szkołami z tego obszaru, biblioteki: założona w 1918 r. Biblioteka Rolnicza (Biblioteca di Agraria), w 1936 r. – Biblioteka Architektury (Biblioteca di Architettura) i powołana w 1972 r. Biblioteka Nauk Inżynierskich (Biblioteca di Ingegneria). Od momentu połączenia w 2010 r. biblioteki te przechowują także kolekcje biblioteczne innych, zlikwidowanych instytutów – łącznie zgromadzono w nich ok. 400 000 woluminów druków zwartych oraz 5 000 tytułów czasopism, w tym ok. 1 000 w prenumeracie bieżącej. Posiadają one również bogate zbiory audiowizualne (ponad 35 000 woluminów) i, podobnie jak pozostałe biblioteki, zapewniają dostęp do zasobów elektronicznych – baz danych i kolekcji cyfrowych. Sprawują pieczę nad ośmioma cennymi *fondi* i czternastoma kolekcjami archiwalnymi [11].

### **Biblioteka Humanistyczna**

Biblioteca Umanistica jest jedną z najważniejszych bibliotek włoskich i europejskich w obszarze humanistyki. Zgromadzono w niej ponad 1 500 000 woluminów druków zwartych oraz 1 700 tytułów czasopism (z czego ok. 500 w bieżącej prenumeracie). Na szczególną uwagę zasługuje ogromne dziedzictwo historyczne tej księżnicy, na które składa się bogata kolekcja rzadkich wydań druków z wieków XVI, XVII i XVIII oraz archiwa wielu sławnych osobistości – w posiadaniu placówki są sześćdziesiąt dwie wydzielone kolekcje zbiorów historycznych i innych *fondi* oraz dwadzieścia dziewięć *fondi archivistici*. Wśród zbiorów spe-

cyjnych wyróżniają się ponadto bogate zbiory kartograficzne. Biblioteka zapewnia dostęp do licznych wyspecjalizowanych zasobów elektronicznych (baz danych, czasopism elektronicznych, zbiorów e-booków).

Fot. 4. Czytelnia Biblioteki Literatury



Źródło: fot. Jolanta Szulc.

Tworzą ją Biblioteki: Literatury (Biblioteca di Lettere), Pedagogiczna (Biblioteca di Scienze della formazione), Filozoficzna (Biblioteca Filosofica), Geografii (Biblioteca di Geografia), Studiów Północnoamerykańskich (Biblioteca Nordamericana), Psychologii (Biblioteca di Psicologia) i Historii Sztuki (Biblioteca di Storia dell'Arte). Największą i najbogatszą z nich jest Biblioteca di Lettere, której zasoby obejmują ponad 1 000 000 woluminów książek (w tym ok. 2 000 cennych szesnastowiecznych druków), sześćdziesiąt historycznych *fondi* i dwadzieścia cztery archiwa, 4 000 tytułów czasopism, z czego połowa w prenumeracie bieżącej. Biblioteka boryka się z problemami lokalowymi, nie wszystkie bowiem pomieszczenia spełniają standardy niezbędne dla właściwego przechowywania zbiorów. Większość z nich mieści się w zabytkowym kompleksie starego, założonego w XIII w., klasztoru S. Maria degli Angeli (Fot. 4 i 5). Zbiory przechowywane są w magazynach; część z nich dostępna jest jednak w piętnastu gabinetach (pracowniach) specjalistycznych, np. z zakresu studiów włoskich, filozofii, języków romańskich,

historii, średniowiecza i renesansu, paleografii czy orientalistyki. Częścią Biblioteki Literatury jest Centrum Studiów Jorge Eielsona (Il Centro Studi Jorge Eielson – centro di letteratura e arte italo-latinoamericana) wraz z jego zbiorami.

Fot. 5. Czytelnia Biblioteki Literatury



Źródło: fot. Jolanta Szulc.

Biblioteca Umanistica, ze względu na swoje wielkie dziedzictwo kulturowe, stanowi ważne centrum usług informacyjnych i różnorodnych inicjatyw wspierających badania naukowe, działalność edukacyjną czy projekty kulturalne. Dysponuje blisko 1 000 miejsc w czytelniach, w tym ok. 110 wydzielonymi stanowiskami komputerowymi do prac badawczych; zapewniony jest dostęp do Internetu [14].

W 2012 r., na mocy porozumienia między Uniwersytetem Florenckim a Regionem Toskanii (Regione Toscana), przeniesiono do niej regionalną Bibliotekę Luigi Crocetti (Biblioteca Crocetti). Jest to biblioteka

specjalna – jedna z najważniejszych instytucji dokumentacyjnych tego typu we Włoszech – która gromadzi zbiory z zakresu bibliotekarstwa, bibliografii, bibliologii i archiwistyki oraz świadczy usługi informacyjne, bibliograficzne i dokumentacyjne na rzecz bibliotekarzy, archiwistów, nauczycieli, studentów, naukowców różnych dyscyplin, a także podmiotów gospodarczych w regionie i w całym kraju. Biblioteca Crocetti stanowi ważne wsparcie w kształceniu bibliotekarzy, archiwistów i służb dokumentacyjnych. Jej zbiory liczą m.in. ponad 18 000 woluminów druków zwartych, 595 tytułów czasopism, w tym 179 w prenumeracie bieżącej, liczne bibliografie (w tym narodowe), katalogi biblioteczne i inwentarze zbiorów specjalnych (rękopisów, inkunabułów, starych druków), katalogi wydawnicze, encyklopedie, przepisy i normy z zakresu bibliotekarstwa i archiwistyki. Pełne włączenie Biblioteki do sieci bibliotecznej Uniwersytetu (zrealizowane w 2014 r.) ma na celu efektywniejsze wykorzystanie naukowego potencjału tej instytucji i rozszerzenie, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości, świadczonych usług [8, 13].

W ramach Sistema Bibliotecario d'Ateneo dell'Università di Firenze działa także – utworzona w 2002 r. – Biblioteka Centrum Uniwersyteckiego w Prato (Biblioteca del Polo Universitario di Prato)<sup>10</sup> [9].

### **Uniwersyteckie muzea**

Oprócz bogatych księgozbiorów, Uniwersytet we Florencji „odziedziczył” po swoich protoplastach także związane z nimi – zgodnie z tradycją wieków wcześniejszych – niezwykle cenne inne artefakty: przyrządy naukowe, instrumenty do badań fizycznych i chemicznych, okazy mineralogiczne, botaniczne, zoologiczne i paleontologiczne, woskowe modele anatomiczne. Większość z nich od 1775 r. przechowywana i udostępniana była w Cesarskim i Królewskim Muzeum Fizyki i Historii Naturalnej (L'Imperiale e Reale Museo di Fisica e Storia Naturale) – pierwszym muzeum na świecie otwartym dla publiczności. W drugiej połowie XIX w. doszło do rozproszenia kolekcji, eksponaty były bowiem przekazywane i wykorzystywane jako wsparcie dydaktyczne powstałych sekcji/szkół Instytutu Studiów Wyższych, Praktyki i Doskonalenia. Później nastąpiło także rozdzielenie księgozbiorów i kolekcji muzealnych. Te pierwsze powędrowały do bibliotek Uniwersytetu.

---

<sup>10</sup> Polo Universitario „Città di Prato” powstało w 1992 r. w wyniku współpracy Uniwersytetu we Florencji z podmiotami gospodarczymi i lokalną społecznością. Zrządzane przez konsorcjum PIN (13 akcjonariuszy, w tym Uniwersytet we Florencji, Gmina Prato, izba Gospodarcza Prato) stanowi ważne centrum kształcenia i badań naukowych [zob. 22].

Lata 70. XX w. przyniosły ponowne zainteresowanie rozproszonymi w różnych miejscach Florencji cennymi zbiorami, ale dopiero w 1984 r. utworzono – scalające kolekcje – Muzeum Historii Naturalnej Uniwersytetu we Florencji (Museo di Storia Naturale dell'Università degli Studi di Firenze) [46]. Dzisiaj Muzeum składa się z ośmiu sekcji: antropologicznej i etnologicznej (Sezione di Antropologia e Etnologia), nauk biomedycznych (Sezione di Biomedica), botanicznej (Sezione di Botanica), chemicznej (Sezione di Chimica), geologicznej i paleontologicznej (Sezione di Geologia e Paleontologia), minerałów (Sezione di Mineralogia e Litologia), ogrodu botanicznego (Sezione di Orto Botanico) oraz zoologicznej (Sezione di Zoologia „La Specola”). Muzeum, a właściwie poszczególne sekcje-muzea prowadzą prace dokumentacyjne i katalogowe oraz konserwatorskie. Online dostępne są dwie katalogowe bazy danych: kolekcji minerałów (blisko 30 000 rekordów) i największej kolekcji zielników, składającej się z pięciu milionów okazów suszonych roślin (blisko 8 000 rekordów) [26]. Opisane okazy są dostępne w wersji cyfrowej na stronie domowej muzeum [zob. 38], a także obecne w międzynarodowej bazie JSTOR Global Plants [zob. 33]. Sekcja chemiczna i biomedyczna, wspólnie z muzeami dwunastu innych uczelni włoskich, przygotowuje się do realizacji projektu mającego na celu m.in. zwiększenie widoczności kolekcji w sieci poprzez tworzenie baz katalogowych i digitalizację obiektów. Poza ochroną, powiększaniem i udostępnianiem kolekcji, do zadań Muzeum należy także prowadzenie badań naukowych. Rocznie publikowanych jest ponad 200 prac naukowych, a badania są prowadzone we współpracy z ponad pięćdziesięcioma uczelniami wyższymi i instytutami badawczymi. Warto zaznaczyć, że Sekcja Botaniczna florenckiego uniwersytetu jest najważniejszą instytucją naukową we Włoszech w zakresie rozwoju i ochrony zbiorów roślin i materiałów pochodzenia roślinnego [26]. W 2005 r. „ponad podziałami” utworzono Biuro Usług Edukacyjnych i PR (Servizi Educativi e Rapporti con il Pubblico), które do swoich zadań zalicza m.in. popularyzację nauki prowadzoną wśród studentów, uczniów szkół, jak i ogółu społeczeństwa [4].

Zbiory poszczególnych sekcji Muzeum Historii Naturalnej są udostępniane w różnych lokalizacjach i, często stanowiąc historycznie udokumentowaną całość, są zaliczane do najstarszych i niezwykle cennych kolekcji europejskich. I tak np. Sekcja Zoologiczna „La Specola” należy do największych i najstarszych muzeów nauki w Europie – obejmuje m.in. ok. 3 500 000 eksponatów zwierząt (z czego 5 000 wystawionych jest publicznie) oraz największą na świecie kolekcję woskowych modeli anatomicznych (1 400 sztuk). Ogród botaniczny jako ogród roślin leczniczych został założony w 1545 r. [26].

Koncepcyjnie wiele kolekcji muzealnych jest bardzo blisko związanych z bibliotekami, toteż nierzadko eksponaty i książki wystawiane i udostępniane są blisko siebie, np. w sąsiednich salach tego samego budynku. Tak jest np. w przypadku Sekcji Zoologii i Biblioteki Biologii Zwierząt, które razem z Departamentem Biologii Ewolucyjnej mieszczą się w zabytkowym gmachu „La Specola”; podobnie Biblioteka Botaniki i Sekcja Botaniki zlokalizowane są w jednym budynku, sąsiadującym z Ogrodem Botanicznym.

### **Zakończenie**

We Florencji na każdym kroku przeszłość miesza się z terażniejszością, stare – z nowym. Widać to także w bibliotekach, gdzie nowoczesne technologie często królują w zabytkowych wnętrzach, stare katalogi towarzyszą cyfrowym wersjom rękopisów, inkunabułów czy starych druków, pracownie i pomieszczenia służbowe umiejscowione bywają w historycznych salach zdobionych freskami, a bogato iluminowane rękopisy eksponuje się we współczesnych, klimatyzowanych pomieszczeniach.

Spacerując po Florencji można wprost z ulicy trafić do sali wypełnionej półkami, stolikami i czytelnikami. Sala taka, na pierwszy rzut oka zabytkowa, to najprawdopodobniej czytelnia biblioteki miejskiej. Ale niekoniecznie miejskiej – bowiem księgozbiory wielu florenckich bibliotek bywają „ukryte” w zakamarkach wąziutkich ulic, nierzadko w niezwykle pięknych salach. Jednocześnie nad rzeką Arno góruje majestatyczny budynek Centralnej Biblioteki Narodowej, a w centrum kampusu uniwersyteckiego Sienze Sociali, zwanego przez studentów po prostu Novoli (od nazwy dzielnicy) – nowoczesny, przestronny budynek Biblioteki Nauk Społecznych. Taka architektoniczna nowoczesność – jak w tym drugim przypadku – to w bibliotekach florenckich jednak rzadkość; zazwyczaj trudno oprzeć się wrażeniu, że wszystkie pomieszczenia są zabytkowe, chociaż nie jak zabytek traktowane. Dla bibliotekarzy, studentów, czytelników są to po prostu pomieszczenia biblioteczne, wypożyczalnie, czytelnie. Podobnie, udostępniane w nich książki traktowane są jak źródło informacji, bez specjalnego – w moim odczuciu – zwracania uwagi na ich wartość historyczną. Dla mnie prawie każda miała swoją długą historię, należała przecież do jakiegoś *fondi*.

Biblioteki we Florencji trudno ogarnąć jedną myślą. Są różnorodne i jest ich dużo. Florencki rocznik statystyczny podaje, iż w 2013 r. w mieście działało 339 bibliotek: poza Centralną Biblioteką Narodową, 9 bibliotek ogólnych, 95 bibliotek szkół wyższych, 28 miejskich bibliotek publicznych i 169 specjalnych (pozostałe 39 bibliotek zostało niewyspecyfikowanych) [16]. Ponadto, tak duża liczba bibliotek zarządzana jest

przez wiele jednostek: uniwersytety i różnego rodzaju akademie, stowarzyszenia, fundacje (zarówno państwowe, jak i prywatne), instytucje kościelne, organy administracji samorządowej i państwa [15]. Nietrudno zauważyć, że omówione w tekście biblioteki uniwersyteckie licznie stanowią mniej niż 10% wszystkich bibliotek we Florencji. Niemniej jednak, bogactwo ich zbiorów i zakres świadczonych usług czynią je bardzo ważnymi instytucjami nauki i kultury w mieście.

#### **BIBLIOGRAFIA:**

- [1] Adamiak K.: *Biblioteki włoskie – między tradycją a nowoczesnością*. „Biblioteka” 2011 nr 15, s. 245-259. ISSN 1506-3615. Dostępny także w wersji online w Repozytorium Uniwersytetu im A. Mickiewicza w Poznaniu (AMUR) pod adresem: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/1786/1/10.pdf> [data dostępu: 15.12.2014].
- [2] Adamiak K.: *Działalność biblioteki Biblioteca Università degli Studi di Milano Bicocca w Mediolanie na tle bibliotekarstwa włoskiego*. W: *Materiały z VII Forum Młodych Bibliotekarzy. Otwarcia bibliotekarzy.eu. Poznań, 15-16 września 2011*. Red. A. Szulc. Poznań 2013, s. 227-239. ISBN 978-83-60961-08-7. Dostępny także w wersji online w Repozytorium Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (AMUR) pod adresem: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/9974/1/Materia%C5%82y%20z%20VI%20Forum%20M%C5%82odych%20Bibliotekarzy.pdf> [data dostępu: 15.12.2014].
- [3] Adamiak K.: *Projektowanie i realizacja badań funkcjonalności bibliotek akademickich we Włoszech. Gruppo Interuniversitario per il Monitoraggio dei sistemi bibliotecari di Ateneo – studium przypadku*. „Biblioteka” 2013 nr 17, s. 215-229. ISSN 1506-3615. Dostępny także w wersji online w Repozytorium Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (AMUR) pod adresem: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/10328/1/11.pdf> [data dostępu: 15.12.2014].
- [4] *Area edu*. W: *Muzeo di Storia Naturale. Università degli Studi Firenze* [online]. Cop. 2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.msn.unifi.it/area-edu/>.
- [5] *Badia Fiorentina*. W: *Wikipedia. L'enciclopedia libera* [online]. 2014. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://it.wikipedia.org/wiki/Badia\\_Fiorentina](http://it.wikipedia.org/wiki/Badia_Fiorentina).



- 
- [6] Benecka E.: *Biblioteki północnych Włoch. 11-16 września 2007 r. (relacja z wyjazdu szkoleniowego)*. W: *Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka w Kaliszu* [online]. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.mbp.kalisz.pl/2007/0709\\_Bencka.htm](http://www.mbp.kalisz.pl/2007/0709_Bencka.htm).
- [7] *Biblioteca Biomedica*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-l-s-10.html>.
- [8] *Biblioteca Crocetti*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-1402.html>.
- [9] *Biblioteca del Polo Universitario di Prato*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 3.12.2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-739.html>.
- [10] *Biblioteca di Scienze sociali*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-l-s-11.html>.
- [11] *Biblioteca di Scienze tecnologiche*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Ostatnia aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-l-s-14.html>.
- [12] *Biblioteca di Scienze*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-l-s-13.html>.
- [13] *Biblioteca Luigi Crocetti*. W: *Regione Toscana* [online]. Aktualizacja 8.12.2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.regione.toscana.it/bibliotecacrocetti/la-biblioteca>.
- [14] *Biblioteca Umanistica*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-l-s-12.html>.
- [15] *Biblioteche presenti nel Comune di Firenze per tipologia amministrativa*. W: *Annuario Statistico del Comune di Firenze* [online]. Aktualizacja 15.01.2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://annuario.comune.fi.it/>

- dataset/biblioteche-presenti-nel-comune-di-firenze-per-tipologia-amministrativa.
- [16] *Biblioteche presenti nel Comune di Firenze per tipologia funzionale*. W: *Annuario Statistico del Comune di Firenze* [online]. Aktualizacja 13.02.2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://annuario.comune.fi.it/dataset/biblioteche-presenti-nel-comune-di-firenze-per-tipologia-funzionale>.
- [17] *Biblioteche*. W: *unito.it. L'Università di Torino online* [online]. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unito.it/ateneo/strutture-e-sedi/biblioteche>.
- [18] Binkiewicz-Kołodziej D.: *Z towarzystwem nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich we Włoszech*. „Poradnik Bibliotekarza” 2000 nr 12, s. 13-18. ISSN 0032-4752. Dostępny także online w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej pod adresem: <http://kpbc.ukw.edu.pl/dlibra/publication/19245?tab=1> [data dostępu: 15.12.2014].
- [19] *Catalogo dei fondi e delle collezioni speciali* [online]. Firenze 2005. [Data dostępu: 15.01.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.sbafirenze.it/fondi\\_speciali/indice.php](http://www.sbafirenze.it/fondi_speciali/indice.php).
- [20] *Catalogo di Ateneo*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Cop. 2005. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: [http://opac.unifi.it/F/ADV7CTFR38897X31Y4QHBB2VYRL7YB4RULCMKACR89IMQVDGQL-28664?func=file&file\\_name=base-list](http://opac.unifi.it/F/ADV7CTFR38897X31Y4QHBB2VYRL7YB4RULCMKACR89IMQVDGQL-28664?func=file&file_name=base-list).
- [21] *Catalogo storico della Biblioteca Biomedica*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 27.01.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-757.html>.
- [22] *Chi siamo*. W: *PIN. Polo Universitario Città di Prato* [online]. [Data dostępu 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.poloprato.unifi.it/it/chi-siamo.html>.
- [23] *CIPE. Consorzio Interistituzionale per Progetti Electronici – Bibliotecari, Invormatici, Documentari* [online]. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unicipe.it/>.
- [24] *Collezioni digitalizzate. Libri di biologia del progetto Biodiversity Heritage Library (BHL)*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 27.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-1308.html>.

- 
- [25] *Collezioni digitalizzate. Proyecto Humboldt*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Ostatnia aktualizacja 27.02.2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-1308.html>.
- [26] *Collezioni*. W: *Muzeo di Storia Naturale. Università degli Studi Firenze* [online]. Cop. 2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.msn.unifi.it/collezioni/>.
- [27] *Decreti*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 12.03.2012. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-77.html>.
- [28] Ganakowska U.: *Zrzeszenia bibliotek we Włoszech – tendencje i perspektywy współpracy telematycznej*. W: *Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego 21-23 września 2005 roku* [online]. Pod red. S. Gazińskiego. Szczecin 2005, s. 20-24. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/dlibra/docmetadata?id=18104&from=publication>.
- [29] Grycz J., Gryczowa A.: *Historia książki i bibliotek w zarysie*. Warszawa 1972.
- [30] *I libri dello Studio e dintorni* [online]. Firenze 2005. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.sbafirenze.it/libri\\_studio/indice.php](http://www.sbafirenze.it/libri_studio/indice.php).
- [31] *Impronte digitali Collezioni digitali a cura del Sistema Bibliotecario di Ateneo*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://magteca-fi-ese.inera.it/unifi/opac/unifi/free.jsp>.
- [32] *Indice alfabetico delle sezioni e dei fondi librari*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. 2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-573.html>.
- [33] *JSTOR. Global Plants* [online]. Cop. 2000-2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://plants.jstor.org/>.
- [34] *Katedra Św. Reparaty we Florencji*. W: *Wikipedia* [online]. Aktualizacja 24.04.2014. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://pl.wikipedia.org/wiki/Katedra\\_%C5%9Bw.\\_Reparaty\\_we\\_Florencji](http://pl.wikipedia.org/wiki/Katedra_%C5%9Bw._Reparaty_we_Florencji).

- [35] *Le Effemeridi di Antonio Cocchi versione digitale integrale dei diari manoscritti di Antonio Cocchi noti col nome di "Effemeridi"*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Aktualizacja 17.12.2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-466.html>.
- [36] Majewska M., Kamińska S.: *Organizacja i zarządzanie bibliotekami w Austrii i we Włoszech*. „Poradnik Bibliotekarza” 2002 nr 12, s. 18-19. ISSN 0032-4752. Dostępny także online w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej w pod adresem: <http://kpbc.ukw.edu.pl/dlibra/publication/19248?tab=1> [data dostępu: 15.12.2014].
- [37] *MetaBlog. Novità sulle risorse elettroniche nell'Università di Firenze*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Cop. 2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://metablog.sbafirenze.it/>.
- [38] *Museo di Storia Naturale Sezione Botanica "F. Parlatore"*. W: *Museo di Storia Naturale. Università degli Studi Firenze* [online]. [Data dostępu 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://parlatore.msn.unifi.it/index\\_new.html](http://parlatore.msn.unifi.it/index_new.html).
- [39] Olszyk S., Turecka D.: *Erasmus także dla bibliotekarzy*. „Biuletyn AGH. Magazyn Informacyjny Akademii Górniczo-Hutniczej” [online]. 30.04.2010. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.biuletyn.agh.edu.pl/index.php?option=com\\_content&view=article&id=143:15&catid=38:fotografia-wykonana-na-rynku-krakowskim-podczas-mszy-aobnej-pary-prezydenckiej-18-kwietnia-2010-fot-z-sulima](http://www.biuletyn.agh.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=143:15&catid=38:fotografia-wykonana-na-rynku-krakowskim-podczas-mszy-aobnej-pary-prezydenckiej-18-kwietnia-2010-fot-z-sulima).
- [40] *Portale delle Biblioteche Università di Bologna* [online]. Cop. 2005-2013. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biblioteche.unibo.it/portale/biblioteche/biblioteche-dellateneo/>.
- [41] *Ricerca articoli con Primo central*. W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: [http://mlplus.hosted.exlibrisgroup.com/primo\\_library/libweb/action/search.do?vid=39\\_UFI\\_V1](http://mlplus.hosted.exlibrisgroup.com/primo_library/libweb/action/search.do?vid=39_UFI_V1).
- [42] *Scuole*. W: *Università degli Studi Firenze* [online]. 25.02.2014. [Data dostępu: 9.07.2014]. Dostępny: <http://www.unifi.it/vp-9333-scuole.html>.

- [43] *Sistema Bibliotecario di Ateneo della Università degli Studi di Genova* [online]. 2014. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unige.it/>.
- [44] *Sistema Bibliotecario di Ateneo. W: Università degli Studi di Padova* [online]. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://bibliotecadigitale.cab.unipd.it/biblioteche/elenco-delle-biblioteche>.
- [45] *Storia e profilo dell'Ateneo W: Università degli Studi Firenze.* [online]. 2014. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unifi.it/vp-5123-storia-e-profilo.html#ateneo>.
- [46] *Storia W: Museo di Storia Naturale. Università degli Studi Firenze* [online]. Cop. 2014. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.msn.unifi.it/storia/>.
- [47] *Studia we Włoszech. W: Informacja europejska dla młodzieży* [online]. [Data dostępu: 15.12.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.eurodesk.pl/studia-w-kraju/studia-we-wloszech>.
- [48] *Trova periodico elettronico. W: Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. Cop. 2015. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://sfx.unisi.it:9003/unifi/az/unifi>.
- [49] *Trova risorse. W: Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. [Data dostępu: 20.02.2015]. Dostępny w World Wide Web: [http://mlplus.hosted.exlibrisgroup.com/primo\\_library/libweb/action/search.do?vid=39UFI\\_V1](http://mlplus.hosted.exlibrisgroup.com/primo_library/libweb/action/search.do?vid=39UFI_V1).
- [50] Vadala M. E.: *Le biblioteche dell'Università di Firenze e la nascita del Sistema bibliotecario d'Ateneo: storia, aggregazione, patrimonio e diffusione.* W: *Università degli Studi Firenze. SBA. Sistema Bibliotecario di Ateneo* [online]. 10.02.2014. [Data dostępu: 8.07.2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sba.unifi.it/CMpro-v-p-168.html>.

**Izabela Swoboda**

Department of Information Management  
Institute of Library and Information Science  
University of Silesia in Katowice  
e-mail: izabela.swoboda@us.edu.pl

**TOGETHER OR APART? THE LIBRARIES OF THE UNIVERSITY OF FLORENCE****ABSTRACT:**

In 1999, several dozens of libraries of the University of Florence, associated with the faculties of the University and physically located in various sites in Florence, were merged into five specialized virtual libraries in the fields of: biomedical sciences, science (covering exact and natural sciences), social sciences, technical sciences and the humanities. Activities involving centralized coordination, computerization of library processes as well as the use of the Internet for the purposes of presentation of resources, communication and provision of services, have resulted in a consistent, transparent and efficient library system. The cooperation of the libraries provides tangible results, such as a joint catalogue, a digitalization of valuable library resources, facilitation and extension of access to information – either bibliographic, factual or full-text.

**KEYWORDS:**

Academic libraries. Virtual libraries. Italian libraries. Florence. Library organization. University of Florence. Library services. Library cooperation. Library collections